

„Můžou přijít, jsme hotovi...“

Pavel Žáček *Tzv. Lorencova „skartace“ z prosince 1989 v dokumentech*

Sedmnáctého listopadu 1989 vznikla v Československé socialistické republice zvláštní situace. Vedení komunistické strany se politická moc začala rozplývat v rukou a tak jejímu aparátu mnohdy nezbývalo nic jiného než ustupovat pod tlakem opozičních struktur, případně zametat stopy. I jedna z nejdůležitějších režimních opor, Státní bezpečnost podřízená federálnímu ministru vnitra gen. Františku Kinclovi, byla brzy postavena před zásadní otázku, jak naložit s tunami choulativních operativních materiálů nacházejících se v úřadovnách i archivech politické policie.

Již 23. listopadu 1989 připravoval faktický šéf politické policie první náměstek ministra vnitra ČSSR genpor. Ing. Alojz Lorenc, Csc. z pozice náčelníka operačního štábu FMV podřízené funkcionáře centrálních i krajských správ Sboru národní bezpečnosti (SNB) na dvě alternativy postupu přicházející v úvahu po nadcházejícím mimořádném zasedání ústředního výboru KSČ. Kromě připravenosti plnit „základní úkoly“ v případě zvolení varianty mocenského zásahu se měly útvary tajné policie také připravit na variantu druhou, předpokládající práci v nových politických podmínkách, což znamenalo zpracování nové metodiky činnosti kontrarozvědných správ Státní bezpečnosti.¹⁾

V pondělí 27. listopadu 1989 potvrdila prohra komunistické moci generální stávka. Jiné než politické řešení situace již nepřicházelo v úvahu. Na operačním štábu FMV téhož dne nadhodil náčelník správy kontrarozvědky v Bratislavě (XII. správa SNB) plk. RSDr. Štefan Homola otázku „čo s materialmi“. Obratem obdržel – spolu s náčelníkem vnitřní a organizační správy (VOS) FMV pplk. JUDr. Miroslavem Dostálem – od Lorence úkol předložit „návrh na řešení ochrany operativní dokumentace“ svého útvaru (do 15. prosince). S tímto problémem úzce souvisel i další bod jednání – s termínem řešení již do 27. listopadu – posouzení změn „v technologii plnění operativních úkolů“, které vyžadovaly „nové podmínky“ státobezpečnostní činnosti.²⁾

V šest hodin večer 27. listopadu 1989 zahájil federální ministr vnitra gen. Kincl mimořádnou operativní poradou, jejímž ústředním bodem bylo „promyšlení“ dopadů „vývoje politikobezpečnostní situace na současnou i perspektivní práci“ Státní bezpečnosti. V gesci prvního náměstka Lorence zůstalo zpracování příslušných písemných návrhů v termínu do konce roku 1989. Bezprostřed-

ně na to – i když s termínem 28. února 1990 – navazoval další úkol: „Zpracovat reálný postup vytrídování, evakuace a ukrytí důležitých operativních dokumentů“.³⁾

Podle prvního zástupce VOS FMV mjr. JUDr. Václava Novotného vedení ministerstva vnitra diskutovalo o situaci v ČSSR, kterou srovnávalo s vývojem v Německé demokratické republice. Ministr uzavřel diskusi s tím, že v případě nepokojů a pokusů o násilné vniknutí do objektů FMV „je třeba přijmout opatření“, aby nebyly demonstranty „vydrancovány“ materiály Státní bezpečnosti, „zejména operativní složky, živé spisy a agenturní evidence“. Novotný dále pokračoval: „Na uvedené úkoly od ministra Kincla nikdo z účastníků v podstatě nijak nereagoval, přičemž opakují, celá porada se nesla... duchem připravit se... na možné útoky ze strany veřejnosti na služebny Státní bezpečnosti...“.⁴⁾

Kromě Lorence byl gestorem čtvrtého bodu mimořádné porady náměstek gen. doc. RSDr. Stanislav Nezval, který si v této souvislosti vybavil dotaz mjr. Novotného, „jak a v jakém časovém termínu i z hlediska finančního zabezpečení je možno mikrofišovat archivní i ostatní materiály“, aby byly „mobilně přenositelné z místa na místo v případě nějakého útoku nebo napadení objektu Státní bezpečnosti. Já jsem na to Novotnému tehdy odpověděl, že to po technické a časové stránce není možné zvládnout, a to [ani] v daném termínu 3 měsíců...“.⁵⁾

Další události jsou jen obtížně přesně rekonstruovatelné. Gen. Lorenc uváděl, že úkoly z ministrových operativních porad se řešily okamžitě. „Já jsem na tyto úkoly od ministra Kincla reagoval okamžitě, tím způsobem, že jsem si ihned, ale mohlo to být i druhý den, svolal poradou, na které byl někdo z hlavní správy kontrarozvědky, a to buď náčelník nebo jeho zástupce a náčelník sekretariátu ministra nebo jeho zástupce.“ Konkrétně jmenoval náčelníka II. správy SNB plk. PhDr. Karla Vykypěla, jeho zástupce pplk. Ing. Miroslava Chovance, pplk. Dostála i mjr. Novotného z VOS FMV. Z porady prý nevznikl zápis, údajně z důvodu, že zde nemělo být přijato žádné konečné rozhodnutí. „Já jsem chtěl víceméně od uvedených funkcionářů slyšet, co takový úkol... představuje. Já jsem na uvedenou poradou pozval Vykypěla nebo Chovance z toho důvodu, aby mi podali informaci, jak je z věcného hlediska třeba naložit s materiály

1) Securitas Imperii, č. 4/III, s. 743 – 744.

2) Tamtéž, s. 753.

3) Tamtéž, s. 758.

4) Protokol s V. Novotným z 19. 4. 1990, Vyšší vojenský soud České Budějovice, pobočka Tábor (dále jen VVS), T 8/91, sv. III, č. I. 241.

5) Protokol s S. Nezvalem z 19. 6. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 213.

Státní bezpečnosti a Dostála nebo Novotného jsem si zavolal z toho důvodu, aby mě informoval o administrativní stránce této problematiky.“

Poradu měl prý první náměstek uzavřít tak, že je třeba připravovat postup k zabezpečení ministrova úkolu ke skartacím. Přítomní v této souvislosti přijali rozhodnutí, že „část nepotřebných materiálů Státní bezpečnosti je třeba skartovat a důležitou část je nutno zachovat.“ Aniž by se ovšem – zdůraznil gen. Lorenc – jasně stanovilo, „co vytřídit, zničit, co zachovat. Bylo [to] specifikováno pouze v obecné poloze na věci důležité a věci zbytečné.“ Tento závěr Lorenc zřejmě vyhlásil poté, co přítomní odborníci konstatovali, „že je vyloučeno materiály Státní bezpečnosti ochránit na určitém místě...“

Porada nebyla určena k vedení žádných diskusí, šlo o pouhé přenesení ministrových úkolů a stanovení II. správy SNB jako věcného garanta ke zpracování návrh pokynu a vnitřní a organizační správy FMV coby garanta „administrativní“ stránky věci. „Uvedená porada s mými podřízenými, která byla buď 27. 11. 1989 večer nebo 28. 11. 1989 ráno, byla z mého hlediska posledním aktem ve vztahu k pokynu ke skartacím, který pak vyšel 1. 12. 1989. Chci říci, že na základě mé porady jsem předpokládal, že vzejde návrh na vydání pokynu ve smyslu úkolu, který ministr uložil [a]... že takový návrh po posouzení předložím spolu s náměstkem Nezvalem ministroví.“⁶⁾

Již 28. listopadu 1989 hlavní správa kontrarozvědky SNB zpracovala „Zásady činnosti kontrarozvědky při řešení krize politickými prostředky“, které měly podřízené součásti Státní bezpečnosti připravit na zásadní změnu podmínek operativní práce. Dokument stanovil některé prioritní úkoly činnosti politické policie, včetně požadavku na zabezpečení „pružné centralizace poznatků a jejich efektivní využívání jak na jednotlivých správách, tak v rámci celé čs. kontrarozvědky“. Výrazně měla být zvýšena míra konspirace „v celém procesu stb činnosti“ a v neposlední řadě pak také přehodnocena agenturní síť, t. j. z ní zejména vyřazení spolupracovníci nepotřební či nespouštějící. Ničení materiálů ostatně implicitně předpokládal i požadavek zabezpečit „výrazné snížení administrativního zatížení operativního výkonu“.⁷⁾

V posledních dnech listopadu 1989 vzrůstal tlak Občanského fóra, respektive se zrychloval rozklad komunistických struktur. Dne 29. listopadu odhlasovalo Federální shromáždění ČSSR změnu ústavy, z níž vypustilo články o vedoucí úlo-

ze KSČ a marxismu-leninismu jako státní ideologii. Zároveň ustavilo parlamentní komisi pro dohled nad vyšetřováním události 17. listopadu 1989. Téhož dne navíc v budově ústředního výboru KSČ zkolaboval ministr gen. Kincel, kterého odvezli do Sanopsu, a veškerá zodpovědnost za řízení federálního ministerstva vnitřně tak přešla výhradně na Lorence.⁸⁾ Z jednání federálního premiéra Ladislava Adamce s Občanským fórem a Verejností proti násilí navíc vyplynulo, že 3. prosince 1989 bude ustanovena nová vláda ČSSR. Když Lorenc 30. listopadu v Sanopsu zjistil, že Kincel bude dlouhodobě nemocen, musel jednat.⁹⁾

Vnitřně nejrozpornější jsou svědectví o pátku 1. prosince 1989, dne vydání klíčového pokynu prvního náměstka MV ČSSR. Nejpravděpodobněji se situace vyvíjela následovně: Někdy v dopoledních hodinách gen. Lorenc zavolal tzv. bílým telefonem náměstkovi plk. Sedlákovi do jeho kanceláře a informoval ho, že „se dole zpracovává dost závažný pokyn“. Zároveň svého kolegu požádal, aby – pokud by nebyl přítomen – pokyn „podepsal, aby mohl být odeslán na kraje“.¹⁰⁾ Na

Alojz Lorenc v Praze před odjazdem do Bratislavy, kde bol druhýkrát vzatý do väzby, 6. 2. 1991. Foto: Ludvík Hradílek, Respekt.

6) Protokol s A. Lorencem z 3. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 37 – 38. Obdobně se Lorenc vyjadřoval již předtím: Na operativní poradě s podřízenými „byla formulována potřeba“ vydat pokyn, aniž by byl „z hlediska obsahu zpracováván“, přičemž údajně přihlíželi „k dlouhodobým požadavkům zefektivnit archivní službu tak, jak je uvedeno v preambuli tohoto pokynu. O této poradě, pokud si pamatují, se nedělal nějaký podrobný zápis zejména pokud se týče vyjádření jednotlivých osob a pouze se formulovaly požadavky, které je nutno splnit. Proto se nemohu vyjádřit, kdo obsah tohoto pokynu koncipoval, rozhodně to nebyl nikdo z náčelníků, ale musel to být nějaký referent, mě není známo kdo to byl. Bližší podrobnosti, ohledně obsahu tohoto pokynu a procesu jeho vytvoření, mi nejsou známy.“ Tamtéž, protokol z 3. 4. 1990, č. I. 8.

7) Securitas Imperii, č. 4/III, s. 756 – 757.

8) Securitas Imperii, č. 6/I, s. 30.

9) Je pravděpodobné, že téhož dne vedení FMV od svých zdrojů z Úřadu vlády ČSSR již znalo i jméno nového potenciálního ministra vnitřní Ing. Františka Pince. Srov. Protokol s F. Pincem z 18. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 417.

10) Později to Sedlák ještě upřesnil: „Při tomto telefonátu mi dokonce řekl, že šifra je určena pro náčelníky správ StB na krajích. Rozhodně šlo o šifru ke skartacím, protože jinou jsem nepodepisoval a jiná ten den nešla...“ Protokol s O. Sedlákem z 30. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 112.

15,30 hodin 1. prosince byl totiž Lorenc předvolán před komisi Federálního shromáždění ČSSR. „Já jsem to vzal na vědomí a zavěsil jsem...“ Lorenc si v reakci na jeho slova „naprosto“ nebyl vědom toho, že by se Sedlákem hovořilo.¹¹⁾ Sedlák oponoval: „Mně nezbyvá než trvat na tom, co jsem řekl... Lojzo... Já bych si v životě nedovolil podepsat za Tebe pokyn, na kterém je nadepsána tvoje hlavička a navíc, když pokyn byl adresován náčel-

Zleva:
F. Kincl, A. Lorenc
a K. Vykypěl
na lavici obžalovaných
při procese v říjnu 1992

níkům Státní bezpečnosti, ke kterým já... neměl žádnou pravomoc. Musíš si na ten telefonát rozhodně vzpomenout.“¹²⁾

Po obědě Lorenc odešel do federálního parlamentu, aby vystoupil před komisí, v jejímž čele stál poslanec Ing. Jozef Stank. O likvidaci operativních materiálů Státní bezpečnosti, pochopitelně, řeč nebyla.¹³⁾ „Odtud jsem se již na pracoviště nevrátil, ale ve večerních hodinách jsem navštívil tehdejšího generálního prokurátora ČSSR pana Pješčaka na jeho pracovišti...“ (Od 18. hodin byl ze „služebních důvodů“ omluven z mimořádného zasedání předsednictva hlavního

výboru KSČ na FMV.¹⁴⁾ Domů do Bratislavy jel přímo od Jána Pješčaka, odkud se podle vlastního tvrzení vrátil do Prahy až v neděli 3. prosince 1989 mezi 21. až 22. hodinou.¹⁵⁾ Lorenc určité výpadky paměti, resp. změnu některých výpovědí vysvětloval tím, že se po 17. listopadu 1989 nacházel v permanentním stresu. „To bylo umocněno i tím, že jsem po zkolabování ministra Kincla tohoto zastupoval v plném rozsahu. Je pravda, že s náměstkou Sedlákem a Nezvalem jsem v té době velmi často komunikoval, projednával s nimi řadu věcí...“¹⁶⁾

Ještě předtím, než byl Sedlák seznámen s existencí originálu inkriminovaného pokynu z 1. prosince 1989, prohlášoval: „K vydání takového pokynu není oprávněn nikdo jiný než federální ministr vnitra nebo jeho 1. náměstek... já bych takový pokyn ani nemohl zpracovat nebo vydat, jednak proto, že jsem k tomu nebyl oprávněn a dále proto, že jsem neměl žádné podklady k tomu, abych takový pokyn mohl zpracovat. Dále chci uvést, že jsem byl po několik let s generálem Lorencem pracovní ne právě v nejlepších vztazích a ani bych si i z toho důvodu nedovolil žádný takový pokyn vydat, notabene jeho jménem.“¹⁷⁾

Přestože Sedlák prohlásil, že pokyn viděl při výslechu poprvé, přihlásil se ke svému podpisu u jeho závěru. Fakt, že pokyn podepsal místo gen. Lorence, zprvu vysvětloval tím, že mu ho někdo přinesl „společně s množstvím dalších materiálů“, aniž by mu řekl, co vlastně podepisuje. Vzhledem k tomu, že bylo třeba podepsat „rychle množství materiálů...“, tak jsem nepřemýšlel a všechny materiály, včetně uvedeného pokynu, jsem podepsal.“ Poněkud alibisticky pak zopakoval, že s tímto pokynem neměl nic společného. „Nemyslím, že ta okolnost, že jsem pokyn dostal k podpisu já, by byla vyvolána úmyslně vůči mé osobě.“¹⁸⁾

11) Při prvním výslechu Lorenc dokonce uváděl, že Sedlák telefonoval jemu: „Je tedy pravda, že uvedený pokyn ze 4. [1.] 12. 1989 byl vydán s mým souhlasem. Byl jsem přesvědčen, že jako funkcionář, který velí rezortu a zastupuje ministra, má k vydání takového pokynu právo. Tedy ačkoli jsem o vydání pokynu věděl, s jeho konkrétním obsahem jsem v den vydání seznámen nebyl. V tomto směru také spatřuji svoji velkou chybu a sice tu, že jsem pokyn viděl až po jeho vydání. Vzpomínám si, že v den vydání pokynu jsem byl myslím že v parlamentní komisi, že mě tam telefonoval náměstek ministra plk. Sedlák a konkrétně mi řekl: „Je tu ten pokyn, souhlasíš s tím abych ho vydal?“ Já jsem do telefonu Sedlákově řekl, že s vydáním pokynu souhlasím a že ho může podepsat. Když mi Sedlák telefonoval, byl jsem přesvědčen, že pokyn je formulován tak, že jednoznačně stanovuje, že se mají skartovat materiály pro kontrarozvědku fakticky nepotřebné a ty, jejichž zneužití by mohlo ohrozit vývoj situace.“ Protokol s A. Lorencem z 3. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 5 – 6. Dne 24. 4. 1990 vzal Lorenc tuto verzi zpět s tím, že s plk. Sedlákem z parlamentu netelefonoval.

12) Sedlák navíc prohlásil, že 2. či 3. 12. 1989 proběhla u Lorence další porada, kterou zřejmě zaměnil s již proběhlou: „Šlo o sobotu nebo neděli, kdy byla u Tebe porada, myslím, že v 08.00 hod. ráno, na které jsi byl ty, Nezval, já a myslím, že byl na ní i Vykypěl, ale tím si nejsem jist. Na této poradě jsi informoval o situaci, to co jsi dělal běžně každý den a do této porady Ti volal náčelník 12. správy. Na této poradě jsi řekl doslova 'provádí se čištění fondů'.“ Během tohoto víkendu však Lorenc podle všeho pobýval v Bratislavě. Protokol o konfrontaci O. Sedláka a A. Lorence z 30. 5. 1990, sv. II, č. I. 60.

13) Srov. BARTUŠKA, Václav: Polojasno. Pátrání po vinících 17. listopadu 1989. Praha 1990, s. 16 – 17.

14) Srov. Zápis 46. mimořádného zasedání PHV KSČ ze dne 1. prosince 1989. VVS, T 8/91, sv. XIII, příloha 3, č. I. 406/5 – 406/8.

15) Protokol o konfrontaci O. Sedláka a A. Lorence z 30. 5. 1990, sv. II, č. I. 61.

16) Protokol s A. Lorencem z 24. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 22.

17) V. Novotný např. tvrdil: „...bylo velmi nezvyklé, že pokyn z 1. 12. 1989 ke skartacím podepsal za náměstka Lorence náměstek Sedlák. Neznám žádný pokyn, který by podepsal náměstek Sedlák směřující do oboru Státní bezpečnosti za náměstka Lorence. Jaké ale bylo pozadí podepsání uvedeného pokynu opravdu nevím. Víím, že tehdy byla ve vedení FMV taková atmosféra, že z náměstků si nedovolil nikdo učinit zásadnější rozhodnutí bez konzultace s druhým náměstkem.“ Protokol s V. Novotným z 19. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 243.

18) Protokol s O. Sedlákem z 2. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 95 – 96.

Generál Lorenc se tak v situaci, kdy zastupoval ministra vnitra ČSSR, velmi obratně vyhnul podpisu problémového řídicího aktu, který byl podřízeným součástí šířen pod jeho jménem a označován jako „Lorencův pokyn“¹⁹⁾ (viz dokument č. 1).

Exnáměstek byl zejména dotazován na větu ze samého závěru pokynu (tzv. generální klauzule), která velmi kulantně naznačovala důvody masového ničení operativních písemností Státní bezpečnosti: „Je potřebné postupovat tak, aby na útvarech nezůstaly materiály, jež by měly vzhledem k současnému politickému uspořádání kompromitující charakter.“ Prohlásil pochopitelně, že o této formulaci v době vydání nevěděl, seznámil se s ní prý „až dodatečně, když... přišel na pracoviště a pokyn... si přečetl“²⁰⁾ Vybavil si zprvu, že se tak stalo „až příští týden v pondělí“ (tj. 4. prosince 1989). „Tehdy jsem pochopil, že citovaná formulace pokynu může být vysvětlena prováděcími složkami tak, že mají být ničeny materiály, které by mohly kompromitovat Bezpečnost, přičemž záměrem bylo skartovat materiály, které by mohly být zneužity některými příslušníky Bezpečnosti tak, že by se tyto materiály mohly dostat na veřejnost a mohly by vyvolat mezi lidmi vážný střet. V té době nebylo i celkem vyloučené, že by se část obyvatelstva mohla materiály bezpečnosti [snažit] získat třeba i útokem na příslušnou službu.“

V protokolu opakovaně zdůraznil, jak se prý obával, že by informace ze „živých svazků“ vedených útvary Státní bezpečnosti, „pokud by vyšly najevo na veřejnosti, mohly vyvolat vážné nepokoje... Měli jsme informace, že v Polsku i NDR

došlo k situaci, kdy část státobezpečnostních materiálů byla zneužita, dokonce byly na veřejnosti vylepované seznamy agentů a tomuto jsem chtěl zabránit. Vůbec nešlo o moji osobu, ale chápal jsem to tak, že v případě zveřejnění takovýchto informací může dojít k situaci, která by vyvolávala občanské střety, střety s Bezpečností a celkový chaos.“ V rámci své obrany dokonce zpochybnil integritu bývalých podřízených příslušníků Státní bezpečnosti: „Opakuji, že při vydání uvedených pokynů jsem byl veden pouze strachem, že mohou vzniknout obrovské potíže při případném zneužití materiálů, nebyl jsem schopen zaručit, že jednotliví operativní pracovníci Bezpečnosti materiály nezneužijí, chci říci, že v těchto materiálech byly například i informace o různých osobnostech.“²¹⁾

Přestože existovalo určité podezření, nikdy se orgánům činným v trestním řízení nepodařilo zjistit, kdo konkrétně pokyn z 1. prosince 1989 referentsky zpracoval. Pouze k autorství tzv. generální klauzule se přihlásil zástupce náčelníka II. správy SNB pro vnitřní zpravodajství pplk. Chovanec, který uvedl: „Tato věta obsahově odpovídá mému záměru i formulaci, kterou jsem použil na poradě vedení 2. správy... ale stoprocentně není napsána tak, jak jsem ji vyslovil... Opakuji [ale] obsahově a myšlenkově věta odpovídá mému záměru. Touto formulací jsem myslel... zabránit politickému zneužití při získání různých kompromitujících materiálů na osobnosti nově se tvořící politické struktury. Z hlediska zaměření naší činnosti pochopitelně naše 2. správa před 17. 11. 1989 získávala materiály k opozici, o žádné jiné materiály nám z tohoto hlediska nešlo.“²²⁾

19) Mezi písemnostmi, které bývalý 1. náměstek MV ČSSR přenesl ze svého sekretariátu nejprve do služebního bytu v Praze - Břevnově, posléze na pokoj č. 513 ubytovny SNB v Praze - Veleslavíně a nakonec i do svého bydliště v Bratislavě, byl i originál pokynu z 1. 12. 1989 „ke skartaci materiálů FMV“ se Sedlákovým podpisem. Lorenc to komentoval: „...z nějakých důvodů jsem měl dojem, že originál tohoto pokynu se nesmí ztratit a hodlal jsem ho odevzdat... Nevěděl jsem, zda existují z tohoto materiálu kopie a proto jsem se obával, že jeho zničením by došlo ke ztrátě dokumentu, protože jsem ho považoval za důležitý, neboť jsem ho sám nepodepsal.“ Protokol s A. Lorencem z 6. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 17.

20) Posléze opakoval: „Já trvám na tom, že pokyn ke skartacím ze dne 1. 12. 1989 jsem před jeho vydáním neviděl. Neviděl jsem ani žádný písemný návrh, ani žádný jiný návrh tohoto pokynu. Nikdo se mnou tedy ani ústně neprojednával znění pokynu, což vzhledem k jeho složitosti nebylo ani možné. Já nevím, kdo pokyn zpracovával...“ Protokol s A. Lorencem z 3. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 35.

21) Protokol s A. Lorencem z 3. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 6 - 7. Náčelník federální správy VB pplk. JUDr. J. Vostárek v této souvislosti prohlásil: „...můj osobní názor je takový, že materiály v oboru působnosti FMV byly ničeny s cílem zakrýt metody práce Státní bezpečnosti a nebojím se říci takové formy práce, které byly v rozporu se zákony a nelze i vyloučit, že se vedení Státní bezpečnosti rozhodlo zničit materiály, které by mohly kompromitovat některé osoby z hlediska jejich minulých spolupráce se Státní bezpečnosti. Pokud by snad gen. Lorenc tvrdil něco jiného, bylo by to v rozporu s jeho předešlým uvažováním, což mohu dokumentovat např. tím, že jsem 24. 11. 1989 osobně na operačním štábu slyšel, jak říká, že je třeba počítat i s event. využitím akce Norbert.“ Protokol s J. Vostárkem z 11. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 204.

22) Protokol s M. Chovancem z 25. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 296. Ředitel nové čs. kontrarozvědné služby plk. JUDr. Z. Formánek, který s mj. J. Rambouskem pro orgány činné v trestním řízení zpracoval odborné stanovisko, do protokolu uvedl, že inkriminovaná Chovancova věta „umožňovala jak výklad, že operativní součásti mají tímto postupem chránit vznikající nové společenské struktury, tak i výklad, že je nutné zničit materiály, které by kompromitovaly samotné operativní součásti, případně jejich pracovníky usvědčovaly z protiprávní činnosti... při šetření konkrétních stížností na pracovníky operativních útvarů narážíme na nedostatek dokumentace, neboť po linii vnitřního zpravodajství bylo prakticky všechno zničeno... Z úseku vnitřního zpravodajství byly ponechány pouze fragmenty týkající se oblasti terorismu, ale pokud jde například o extrémní hnutí, která byla rovněž předmětem činnosti po linii vnitřního zpravodajství, tak na tomto úseku bylo skartováno také všechno... Pokud jde o agenturní svazky, v SEO zůstaly zachovány pouze základní údaje u živých spolupracovníků, ovšem to co je pro určení využitelnosti agenta rozhodující, tj. memorandum, slib a vyhodnocení, včetně agenturních zpráv, tak to vše bylo zničeno. Na základě písm. a/ druhé části pokynu generála Lorence sice měly tyto nejdůležitější materiály zůstat zachovány... Jednotlivé informace z agenturních svazků by mohly obsahovat i údaje, které by mohly být významné z hlediska konkrétního hodnocení spolupracovníka a z hlediska jeho možného zneužití v neprospěch československého státu, např. kdyby takovéhoho spolupracovníka nadále řídila některá cizí zpravodajská služba.“ Protokol se Zdeňkem Formánkem z 7. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 360 - 361.

V pondělí 4. prosince 1989 v deset hodin dopoledne byl užšímu vedení federálního ministerstva vnitra představen a oficiálně uveden do funkce nový ministr vnitra ČSSR komunist Ing. František Pinc. „Mohu říci, že o resortu MV jsem při svém nástupu do funkce nevěděl vůbec nic... Seznámení se všemi těmito otázkami bylo náplní mých prvních pracovních porad s mými náměstky... všechny tyto záležitosti se v té době odehrávaly v naprosto vzrušené atmosféře...“

*Alojz Lorenc na verejnom zasadnutí pred Najvyšším súdom SR dňa 29. marca 2001, ktoré sa konalo na základe sťažnosti hlavného vojenského prokurátora pre porušenie zákona proti rozhodnutiam Vojenského obvodného súdu v Bratislave a Vyššieho vojenského súdu v Trenčíne, ktoré trestné stíhanie A. Lorenca zastavili.
Foto: Vladimír Benko, TASR*

Druhého dne na schůzce s vedoucími tajemníky jednotlivých výborů KSČ a vedením útvarů FMV zadal Pinc úkol odpolitizovat resort. „Současně jsem však ten den musel řešit řadu operativních problémů, konkrétně šlo o živé řetězy lidí u budovy federálního shromáždění a federální vlády...“

Na středu 6. prosince 1989 ministr svolal do Prahy poradou všech náčelníků krajských správ SNB z celé republiky. „Na této poradě jsem byl přítomen já, můj první náměstek gen. Lorenc, náměstek Sedlák a všichni krajsí náčelníci SNB. Obsahem této porady bylo, že jsem se nechal informovat o bezpečnostní situaci v jednotlivých krajích a současně jsem požádal všechny náčelníky KS SNB aby tam, kde... hodnotí situaci jako velmi vážnou nebo neúnosnou, sami odstoupili z funkcí.“ Na čtyřhodinové poradě pochopitelně nikdo před novým ministrem otázku skartací neotevřel. „Po ukončení porady v odpoledních hodinách

jsem odjel na ÚV KSČ, kde mi bylo řečeno, že jsem pověřen jako delegát na okresní stranickou konferenci do České Lípy. O situaci na vnitru jsem na ÚV KSČ vůbec nejednal...“²³⁾

V průběhu 6. a 7. prosince byl deník Svobodné slovo informován občany o pálení písemností správy vyšetřování StB v areálu pionýrského tábora Vatěkov u Votic i jejich odvozu z útvarů v Bartolomějské ulici. Tiskový odbor FMV novináře pochopitelně ujistil, že jde o standardní skartaci materiálů dle směrnic o spisové službě.²⁴⁾

Podle Lorencovy interpretace událostí dostal někdy v polovině týdne informaci „o tom, že dochází k živelnému plnění pokynu“ (tj. nikoliv selektivní, ale úplné likvidaci) a dospěl – poté, co byla opakována i z dalších míst – k „závěru, že byla špatně pochopena a zneužita tzv. generální klause...“ K telefonátu prvnímu náměstkovi ze 6. či 7. prosince 1989 (ale není vyloučeno, že mohlo jít i o ráno 8. prosince) se opět přihlásil pplk. Chovanec. „Ten, kdo mě na tu věc upozornil, mi současně navrhl vydat pokyn bez uváděné generální klause. Této osobě jsem řekl, aby byl tedy původní pokyn přepracován do podoby, která by vylučovala živelnou skartaci...“²⁵⁾

Z ministra pokynu se Lorenc od dopoledních hodin 7. prosince 1989 účastnil řádného zasedání Výboru československé veřejnosti pro humanitární spolupráci v Riegrových sadech, které skončilo pozdě odpoledne. Na své pracoviště se vrátil někdy k večeru. Pinc se mezitím mezi 13. a 14. hodinou sešel s ministryní spravedlnosti ČSR Dagmar Burešovou, která ho mj. také upozornila na „likvidaci a skartaci dokumentů ministerstva vnitra“. Uvedla konkrétně „informace o tom, že jsou likvidovány závažné dokumenty na vedoucí stranické funkcionáře a pracovníky Státní bezpečnosti“, a to zejména v objektu Státní bezpečnosti v Thákurově ulici v Praze 6. Ministr vnitra přislíbil, že tyto informace prověří. „Po tomto rozhovoru jsem navštívil ÚV KSČ, kde jsem oznámil tehdejšímu tajemníkům Knotkovi a Urbánkovi, že vzhledem k závažnosti situace nemohu odjet na okresní stranickou konferenci do České Lípy. Oba to vzali na vědomí. O situaci na ministerstvu jsem s nimi nemluvil a o rozhovoru s paní Burešovou jsem jim vůbec nic neřikal.“²⁶⁾

Někdy kolem sedmé či osmé hodiny večerní si konsternovaný ministr k sobě pozval Lorence a Sedláka. „Když jsem přišel do jeho kanceláře, Lorenc byl už u něho. Kromě nás tři tam nikdo nebyl. Po mém příchodu Pinc hned řekl, že dochází k živelnému ničení materiálů, že je třeba v tom udělat pořádek a že je třeba to zastavit. Dále říkal, že má

23) Protokol s F. Pincem z 18. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 406 – 407.

24) Podezření o pálení archivů ministerstva vnitra. In: Informační servis, č. 23 (8. 12. 1989), s. 2; *SNB nic nelikviduje?* In: Svobodné slovo, č. 289 (8. 12. 1989), s. 3.

25) Protokol s A. Lorencem z 3. 5. 1990, sv. II, č. I. 35 – 36.

26) Protokol s F. Pincem z 18. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 405.

informaci, ale pokud si vzpomínám neřekl od koho, že dochází k ničení písemných materiálů v objektu StB v Thákurově ulici.“²⁷⁾

Pinc se obou náměstků zeptal, jak je možné, „že dochází k ničení dokumentů vnitra, když to musí na veřejnosti vyvolat značnou nevoli.“ Odpověď zněla: „... vůbec nejde o nic mimořádného, jedná se o běžnou každoroční skartaci dokumentů, tak jak se provádí prakticky v každém podniku.“ Na otázku, proč se dokumenty ničí takovým způsobem, aby se o tom dozvěděla veřejnost, byl informován, že „již v minulosti byly vytipovány objekty, kde se materiály skartovaly, ale vzhledem k tomu, že v těchto podnicích vznikají Občanská fóra, která nechtěla materiály brát k likvidaci, došlo k ničení materiálů v jiných místech, o kterých se dověděla veřejnost.“ Pinc nebyl schopen určit, kdo mu takto odpověděl. Celou situaci charakterizoval „jako otevřenou diskusi mezi námi třemi, všichni tři jsme uvedeným způsobem debatovali.“²⁸⁾

Podle Sedlákovy svědecky řekl Pinc v závěru diskuse doslova: „Ukládám přijmout opatření, aby se s tím přestalo.“ Náměstek to chápal jako ústní pokyn ministra, který byl určen jak Lorencovi i jemu. „Na tento pokyn jsem nijak nereagoval, nevzpomínám si, že bych na to něco řekl a stejně tak nereagoval ani Lorenc. Nebylo totiž o čem diskutovat a krom toho já neměl, co bych ministrově řekl. Ministr Pinc při uvedeném rozhovoru a při vydání uvedeného pokynu neupřesnil, jaká opatření máme přijmout. Po vydání uvedeného pokynu jsem já i Lorenc z jeho kanceláře odešel. Já šel hned do své kanceláře a viděl jsem, že Lorenc šel také k sobě. S Lorencem jsem se ten den již nesešel a nepamatuji se, že bych s ním po uvedeném rozhovoru s ministrem Pincem ještě něco projednával.“²⁹⁾

Pinc závěr večerního jednání reflektoval tak, že se „po projednání... v podstatě rozešli s tím, že

je třeba, aby se náměstci na problém skartace podívali. Je třeba též vzít v úvahu to, že oni byli vojáci zvyklí přijímat rozkazy, ale já jsem pracoval předtím v civilním sektoru a předpokládal jsem, že pokud v tomto směru ohledně skartací k nějakým pochybením dochází, takže to uvedou do pořádku. Toho 7. 12. 1989 večer v závěru porady tedy z mé strany jednoznačný pokyn k zastavení skartací formulován nebyl. Takto jednoznačný pokyn jsem formuloval až na poradě dne 8. 12. 1989 v dopoledních hodinách...“³⁰⁾ Obdobně se vyjádřil i Lorenc: „Šlo vlastně o vzájemný rozhovor, ne o nějaký doklad nebo vydávání úkolů. Pokud si vzpomínám, bylo tam hovořeno pouze o tom, že se něco páli a to bez bližšího určení kde a co. Rozhodně si nevzpomínám na to, že bych dostal od ministra Pince pokyn k zastavení, resp. jsem si jist, že takovýto pokyn k zastavení mi vydán nebyl. Po tomto rozhovoru jsme se v podstatě rozešli s tím, že je třeba prověřit, oč vlastně jde.“³¹⁾

V pátek 8. prosince 1989 ještě před začátkem pracovní doby se plk. Sedlák sešel s gen. Lorencem. „Už si nepamatuji, o čem jsem přesně s Lorencem mluvil, vím jen, že jsme o skartacích hovořili, to určitě ano, vzpomínám si, že jsme projednávali otázku zastavení skartací a myslím si, že jsem při tomto jednání s Lorencem na toto zastavení poukazoval já...“ Krátce poté byl Sedlák vyzván ministrem Pincem, aby se dostavil do jeho kanceláře. „Když jsem k němu přišel, mohlo být asi 08. 00 hodin, Lorenc u něho už byl. Pinc byl velmi rozčilený, říkal mě i Lorencovi, jak je možné, že ačkoliv vydal pokyn minulý den, aby skartace byly zastaveny, viděl v televizi, že se dál páli materiály StB.“³²⁾ Vzpomínám si, že říkal, že by neměl být zájem vnitra chránit a krýt různé funkcionáře...“³³⁾

Ministr Pinc, který byl i dle vlastních slov „nesmírně rozčilen sdělením televize“ z předchozího

27) Protokol s O. Sedlákem z 30. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 109.

28) Lorenc na to při konfrontaci reagoval: „Chci zdůraznit, že nešlo o doklad náměstků ministrově o věci, ale šlo víceméně o společné uvažování. Je pravda, že ing. Pinc nás informoval, že dostal informace od p. Burešové, že p. ministryně je znepokojená, že se likvidují nějaké materiály... Poté se nás p. Pinc v podstatě zeptal, co si o tom myslíme. Rozhodně popírám to, že by kdokoliv z nás použil formulaci, že se jedná o běžnou každoroční skartaci materiálů, padla tam formulace taková, nevím od koho z nás, že se může jednat o skartaci materiálů, která je v každém podniku běžná, zvlášť koncem roku. V každém případě popírám, že by jsme chtěli p. Pince nějak úmyslně podvést nebo mylně informovat. Považuji za důležité též to, že otázka skartací nebyla v té době ve vedení resortu prioritní... Myslím, že ten čtvrtek večer se k této věci vyjadřoval hlavně náměstek Sedlák, jak jsem uvedl já.“ Protokol F. Pince a A. Lorence z 22. 6. 1990, sv. II, 70. Lorenc zřejmě reagoval na Sedlákovy slova: „Chci říci, že na setkání s Pincem 7. 12. 1989 v rámci diskuse na dotaz Pince gen. Lorenc řekl, že skartace, které probíhaly, jsou běžnými skartacemi koncem roku, že nejde o nic mimořádného.“ Protokol o konfrontaci O. Sedláka a A. Lorence z 30. 5. 1990, sv. II, č. I. 62.

29) Na logickou otázku, proč Pinc neinformoval o pokynu z 1. 12. 1989, Sedlák odpověděl: „Na tuto otázku prostě neumím odpovědět, ale záměr v tom nebyl. Proč ho neinformoval Lorenc, to nevím. Dále se k tomu již nedovedu vyjádřit.“ Protokol s O. Sedlákem z 30. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 109.

30) Protokol s F. Pincem z 3. 8. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 420.

31) Protokol s A. Lorencem z 18. 7. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 57 – 58. Státní bezpečnost hrála o čas; bohužel však zatím není možno prokázat, zda gen. Lorenc s podřízenými konzultoval, kolik času ještě kontrarozvědné útvary potřebují ke zničení stanovené sumy materiálů.

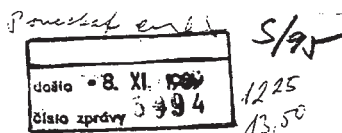
32) Když byl Pinc seznámen s faktem, že ČST v Televizních novinách, Aktualitách ani Sondách večer 7. 12. 1989 nic o „skartacích“ nevyšlala, prohlásil: „...nejsem si úplně jistý, co přesně bylo podnětem k mému jednání s náměstkou dne 8. 12. 1989.“ Protokol s F. Pincem z 3. 8. 1990, VVS, sv. III, č. I. 421 – 422. Ministr vnitra byl v ranních hodinách 8. 12. 1989 zjevně seznámen s přehledem denního tisku (články *Objasnění psychózy o pálení dokumentů Bezpečnosti v Brně* v Mladé frontě a *SNB nic nelikviduje?* ve Svobodném slově).

33) Protokol s O. Sedlákem z 30. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 110. Pinc na to vzpomínal: „Dále jsem jim řekl, že co se týče vysokých stranických a vládních funkcionářů, nikdo z nás by neměl mít zájem tyto lidi chránit a krýt, že právě tyto lidé nás všechny zavedli do slepé uličky.“ Protokol s F. Pincem z 18. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 410.

večera, nazval toto „jednání“ svým „monologem“, během kterého řekl: „Chlapi, to už je vrchol, to už je dost, skartace se musí neprodleně zastavit.“ Prohlásil před svými náměstky, že do resortu přišel proto, aby mu vrátil „nějakou vážnost“ a nechtěl strpět, „aby činnost celé řady poctivých lidí v

neobsahoval Chovancovu „vágní formulaci“ (generální formulí). Gen. Lorenc, který ho podepsal, si posléze, pochopitelně, nevzpomněl, kdo mu ho dal k podpisu.³⁵⁾ Paralelně nařídil skartovat zmíněný první pokyn z 1. prosince 1989, údajně proto, „aby podřízené složky měly jednoznačný pokyn, kterým se budou řídit...“ Obě písemnosti (viz dokumenty č. 2 a 3) byly předány k zašifrování ve 12.25 a odeslány podřízeným útvarům do 13.50 hodin.³⁶⁾ Následující vývoj Lorenc popisoval: „Prakticky ihned po vydání tohoto druhého pokynu jsem si uvědomil, že i tento druhý pokyn nemusí být prováděcími složkami správně pochopen a proto jsem snad dvě hodiny po jeho vydání rozeslal dálkopisný pokyn všem útvarům v podřízenosti FMV k zastavení jakéhokoli vyřídování a skartování materiálů.“³⁷⁾

Všem náčelníkům správ StB
v krajích, II. a XII. S-SNB

V Praze dne 8.12.1989

č.j. 63-66153/1.89

MIMO POŘADÍ

OPISNĚ TAJNĚ

PRERUŠENÍ

Věc : Pokyn I. náměstka MV ČSSR

V souvislosti s nedostatky při stávajícím manuálním způsobu práce v archivech, při vedení svazkové agendy a pokynem k jejich odstranění zasláným pod č.j. NZ-00671/89 vydávám nový pokyn.

Zároveň nařizují skartaci pokynu č.j. NZ-00671/89.

I. náměstek MV ČSSR

genpor. Ing. Alojz LORENC, CSc.

resortu byla mařena takto naivně prováděnými skartacemi dokumentů, jejichž obsah není znám a není jisté, jestli to je běžná skartace nebo nějaká jiná.“ Svůj monolog ukončil příkazem: „Neprodleně zařídte, aby skartace byly zastaveny.“ Gen. Lorenc, s nímž měl Pinc až dosud „velmi dobrý pracovní kontakt“, opět nic nekomentoval ani nijak neoponoval. „Mám ten pocit, že řekl: ‘Spolehněte se pane ministře, to zařídím,’ ostatní náměstci nic neříkali.“³⁴⁾

Pravděpodobně někdy poté byl prvnímú náměstkovu MV ČSSR předložen upravený „druhý pokyn“, který se od původního lišil pouze tím, že

Poslední pokyn k zastavení „skartací“ zpracoval Lorenc vlastnoručně, nechal jej rozeslat po 15. hodině – útvary jej však obdržely až v rozmezí dalších dvou až tří hodin – obyčejným dálkopisem a nikoliv tajnou šifrou jako předchozí (viz dokument č. 4). „Mohlo tedy dojít i k tomu, že pokyn k zákazu došel na útvary dříve než pokyn vyhotovený bez dodatku o kompromitujících materiálech, který musel být odeslán šifrou, což je časově náročnější. Zřejmě jsem si byl vědom, že tento problém může vzniknout a aby nedošlo k nejasnostem, nechal jsem si konferencí spojit podřízené náčelníky, kterým jsem to vysvětlil.“³⁸⁾ Prostřednictvím tzv. konferenčního spojení gen. Lorenc informoval všechny náčelníky krajských správ SNB najednou o definitivním konci masové likvidace operativní administrativy, a de facto tak – jak to nazval – „prejudikoval“ příjem závěrečného dálkopisu na jejich útvarech.³⁹⁾ Celou situaci vysvětloval „velmi vzrušenou dobou“, kdy se „věci se řešily velmi operativně...“⁴⁰⁾

S největší pravděpodobností někdy po poledni 8. prosince 1989 ministryně Burešová telefonicky informovala Pince, že likvidace dokumentů v budově Státní bezpečnosti v Thákurově ulici stále probíhá. Překvapený ministr si šel vše osobně ověřit do kanceláře prvního náměstka (odhadoval, že ve 14. hodin⁴¹⁾). „Sekretářka Lorence byla z

34) Protokol o konfrontaci A. Lorence a F. Pince z 22. 6. 1990, sv. II, č. I. 72 – 73. Sedlák o ránu 8. 12. 1989 uvedl: „Ministr Pinc nám říkal, co je to za lumpárnu, že včera jsme se dohodli o tom, že ničení materiálu je třeba zabránit a že to viděl v televizi znovu... ve čtvrtek 7. 12. 1989 dal ministr Pinc pokyn k tomu, aby bylo ukončeno ničení materiálu v obecné poloze. V ten pátek 8. 12. přešel již ministr Pinc z tónu víceméně civilní[ho] do tónu nařizovacího... Vzpomínám si, že Pinc Lorencovi řekl na závěr: ‘Zabezpečíš, aby bylo omezeno ničení materiálu.’“ Protokol o konfrontaci O. Sedláka a A. Lorence z 30. 5. 1990, sv. II, č. I. 61 – 62.

35) Protokol s A. Lorencem z 3. 5. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 35.

36) Záznam odeslaných zpráv z 1. 12. – 31. 12. 1989, poř. čís. 5994 – 6014. VVS, T 8/91, sv. X, č. I. 12 – 13.

37) Protokol s A. Lorencem z 3. 4. 1990, sv. II, č. I. 6. Finální pokyn se prý Lorenc rozhodl vydat „prakticky po hodině“. Srov. předchozí poznámku.

38) Protokol s A. Lorencem z 18. 7. 1990, sv. II, č. I. 55.

39) Protokol s A. Lorencem z 24. 4. 1990, sv. II, č. I. 27.

40) Protokol s A. Lorencem z 3. 4. 1990, sv. II, č. I. 10.

41) Pinc se později vyjádřil: „Pokud jde o čas, mám dojem, že dálkopisný pokyn mi byl Lorencem předložen dříve než v 15.00 hodin. Tím si ale nejsem zcela jist.“ Protokol s F. Pincem z 3. 8. 1990, sv. III, č. I. 420 – 421. Nejasnost ve správném stanovení času podporuje i fakt, že někdy před 14.30 hod. Lorencovi z parlamentní komise volal J. Stank, aby „prošetřil, zda skutečně něco nehoří. Údajně však žádné písemnosti nehoří... Kromě toho s. Lorenc vydal pokyn – zastavit skartaci jakýchkoliv písemností až do odvolání.“ Přepis jednání komise FS ČSSR z 8. 12. 1989 v archivu autora.

mé návštěvy úplně šokovaná, pravděpodobně nebylo zvykem, že by ministr přišel osobně za svým prvním náměstkem. Když jsem přišel do kanceláře Lorence, byl tam u něho náčelník II. správy SNB plk. Vykpěl, o kterém jsem věděl, že je náčelníkem objektu vnitra v Thákurově ulici. Lorenc mi Vykpěla ihned představil. Po představení se jsem hned Lorencovi řekl, aby mi předložil příslušný dálnopis k zastavení skartací.“

První náměstek měl dálnopis právě na stole a tak ministra lehce přesvědčil, že jeho příkaz splnil.⁴²⁾ „Poté jsem v přítomnosti Lorence řekl Vykpělovi, že mi paní Burešová řekla, že u nich v objektu v Thákurově ulici dochází ke skartaci dokumentů Státní bezpečnosti. Plk. Vykpěl mi na to odpověděl, prakticky shodně jako před tím Lorenc se Sedlákem, že o nic nejde, že se jedná o běžnou každoroční skartaci materiálu, že studenti pravděpodobně pouze zahlédli, jak byly materiály nakládány na nákladní auto v jejich objektu na dvoře, dále mi řekl, že se z těchto věcí dělá zbytečný humbuk, že není co řešit, že to studenti přehánějí. Na to jsem odpověděl, že všechny tyto akce musí být neprodleně zastaveny... Dále jsem Vykpělovi v přítomnosti Lorence řekl, že ministryni Burešové doporučím, aby byly ustaveny nezávislé hlídky nebo komise, které půjdou... zkontrolovat, jak je příkaz respektován...“⁴³⁾ Vykpěl reagoval klidně, dokonce měl prohlásit: „Můžou ke mně přijít, my jsme hotovi.“ Pinc odešel a obratem informoval Burešovou, že si osobně ověřil vydání příkazu „k okamžitému zastavení skartací u všech útvarů ministerstva vnitra, ona tuto informaci bez komentáře přijala a to bylo o skartacích všechno...“⁴⁴⁾

V sobotu 9. prosince dopoledne ještě Pinc absolvoval stranickou konferenci členů KSČ na federálním ministerstvu vnitra (zde již byl mj. Novotný informován, že ministr v nové vládě změní resort). V poledne pak na předsednictvu federální vlády obdržel dekret, kterým byl pověřen výkonem funkce federálního ministra paliv a energetiky. „Dále mi bylo řečeno, že funkci FMV po mě přebírají kolektivně premiér Čalfa a paní Čarnogurský a Komárek. Hned poté jsem měl krátký rozhovor s pány Komárkem a Čarnogurským, kteří se mě ptali velmi stručně, jaká je situace v resortu vnitra. Pouze jsem jim sdělil svoje záměry, které jsem chtěl realizovat...“⁴⁵⁾

Gen. Lorenc již veřejně ve vzpomínkách prezentoval svůj stručný pohled na likvidaci bezpeč-

nostních materiálů: „Koncom novembra 1989 vznikla v rezorte obava z dôsledkov, ktoré hrozili v prípade zneužitia materiálov ŠtB na kompromitáciu ľudí. Boli obavy z násilností, ktorým by v napätej atmosfére bolo možné len ťažko zabrániť. Týkalo sa to ľudí v rezorte i mimo neho. Varovné boli príklady z NDR i Poľska, kde niektoré materiály zverejňovali. V ZNB vládla vzrušená atmosféra, takmer psychóza... Bola tu i hrozba zneužitia materiálov kontrarozvedky na politikárčenie rôznych prúdov, ktoré sa v ďalšom vývoji legálne alebo i nelegálne mohli k týmto materiálom dostať.“⁴⁶⁾ Ani náznak reflexe o systémovom zneužívaní informácií o občanech získaných politickou policií ve prospěch komunistické strany *extra legem* či dokonce *contra legem*!

Do protokolu Lorenc navíc zdůrazňoval i další souvislosti, především fakt, že po 17. listopadu 1989 se celá Bezpečnost nacházela „v naprosté pasivitě“. První náměstek byl prý veden „maximální snahou, aby Bezpečnost do vývoje situace nezasahovala“, vydával z toho důvodu pokyny „s cílem zamezit případnému konfliktu mezi Bezpečností a obyvatelstvem“. Zdůraznil přitom: „Opět jsem byl veden snahou řešit celý vývoj pouze politickými a nenásilnými prostředky. Prostě všechna moje rozhodnutí byla vedena snahou, aby vývoj prošel nenásilnou cestou. Z tohoto důvodu jsem po 17. listopadu 1989 vydal například pokyn k zastavení využívání veškeré zpravodajské techniky, vydal jsem pokyn o zastavení aktivity veškerého vnitřního zpravodajství a k likvidaci seznamů akce Norbert. V rámci všech těchto opatření jsem také souhlasil se skartací všech materiálů Státní bezpečnosti, o kterých jsem se domníval, že by mohly být... zneužity. Mám na mysli zneužití proti pokojnému vývoji situace. Navíc jsem byl přesvědčen, že materiály, které měly být skartovány, nejsou pro další činnost kontrarozvedky důležité.“⁴⁷⁾

Posléze k tomu dodal: „... důvodem vydání mého pokynu rozhodně nebylo spáchat jakoukoliv škodu, nebo škodlivý následek, ale naopak předejít možným situacím, které hrozily daleko závažnějším společenským následkem... Souhrnem chci říci, že nešlo o nějaké dílčí akce, ale jednalo se o akce v rámci méj celkové koncepce na mě svěřeném úseku, poté co jsem zastupoval ministra v celém resortu, kdy mi šlo o to, aby nedošlo k nějaké eskalaci napětí ve společnosti i k iracionálním činům způsobeným emocemi či strachem...“⁴⁸⁾

42) Lorenc na dotaz uvedl: „Myslím si, že jsem ministra Pince neinformoval o vydání druhého pokynu ke skartacím, který jsem podepsal, protože jak jsem již uváděl dříve, tomuto pokynu jsem nevěnoval takovou pozornost, protože po dvou hodinách byl vlastně mým dalším pokynem zrušen...“ Protokol s A. Lorencem z 3. 5. 1990, sv. II, č. I. 39.

43) Protokol s F. Pincem z 18. 5. 1990, sv. III, č. I. 411 – 412.

44) Protokol o konfrontaci F. Pince a A. Lorence z 22. 6. 1990, sv. II, č. I. 74.

45) Protokol s F. Pincem z 18. 5. 1990, sv. III, č. I. 413.

46) LORENC, Alojz: *Ministerstvo vnútra. Neskartované spomienky*. Bratislava 1992, s. 186.

47) Protokol s A. Lorencem z 3. 4. 1990, sv. II, č. I. 5.

48) Protokol s A. Lorencem z 24. 4. 1990, sv. II, č. I. 22, 25.

Poněkud jiný pohled na věc vrhlo svědectví náčelníka federální správy VB pplk. Vostárka o nátlaku jeho nadřízeného ze 6. či 7. prosince 1989 ve věci likvidací operativních materiálů Veřejné bezpečnosti. Když náměstek plk. Sedlák neuspěl, začal na funkcionáře FS VB „řvát, že do soboty 9. prosince nechce vidět [v jejich]... v evidencích vůbec nic“ a dále: „To jim to chcete vydat?!“ Když se Vostárek zeptal, koho má na mysli, odpověděl: „Copak seš slepý, že nevidíš, kam vývoj směřuje, nemysli si, že tě to zachrání!“ Sedlák měl prohlásit, ať si Vostárek „nemyslí, že ho takovýto přístup před nima zachrání...“; pokud by prý jeho pokyn nesplnil, „tak až se on vrátí z kriminálu“, osobně ho půjde „zastřelit“.⁴⁹⁾

Podle názoru mjr. JUDr. Josefa Rambouska byla skartace „živých svazků“ motivována snahou, „aby nebyli ohroženi agenti Státní bezpečnosti a spolupracující osoby, pokud by došlo k zveřejnění údajů k nim nepovolanou veřejností, neoprávněnými osobami.“ Domníval se, že jiný důvod – například „zakrytí protiprávní činnosti Státní bezpečnosti“ – nemohl existovat, neboť prý Bezpečnost postupovala v rámci platných předpisů. „Chci dodat, že z hlediska zákona o ochraně utajovaných skutečností má vedoucí organizace povinnost činit všechna opatření k ochraně takovýchto skutečností a to zejména tam, kde jsou takovéto materiály koncentrovány.“⁵⁰⁾

Nepříliš kvalitní odborné stanovisko k pokynu z 1. prosince 1989 z první poloviny března 1990 vyzdvihovalo fakt, že nedošlo ke zničení písemností z jednotlivých depotů archivu FMV. Bez povšimnutí zůstala likvidace archivních materiálů uložených ve statisticko-evidenčních odděleních krajských správ SNB Brno, Ústí nad Labem, Hradec Králové a Bratislava.⁵¹⁾

Oproti tomu lze souhlasit se závěrem stanoviska: „Pokyn k vytřídění ‘živých’ svazků svojí nepřesnou a alibistickou formulací spolu s pochybným kritériem na odstranění kompromitujících materiálů byl oním startem až ‘panické’ likvidace svazků TS, KTS, D a dalších. Hodnocení činnosti složky bývalé StB do 17. listopadu bude tím vždy spojeno s obtížemi vzhledem k nedostatku dokumentačních materiálů, neboť značná část živých svazků spolupracovníků a další byly ve své většině skartovány.“⁵²⁾

V procesu ničení operativních materiálů na jednotlivých útvarech – včetně hlavní správy rozvědky SNB – zůstává pochopitelně řada věcí nejasných, které je však nutno objasnit už jen s ohledem na zákonnou povinnost zpřístupňovat operativní svazky občanům. Dříve nebo později bude také nutné analyzovat, jakou roli v této poslední největší akci Státní bezpečnosti před ukončením její činnosti hrál vrcholový stranický aparát, případně sovětsí poradci. Ale to již bude téma jiného příspěvku.

kompromitující materiály, zbytek skartovat. Při skartaci tajných a PT materiálů postupovat podle směrníc.

- c) Okamžitě skartovat všechny záchyty z Přestavby, nákupu, záznamy z Diagramu vrátit nepročteně VI.S-SNB (6. odborům).

Po linii ochrany ekonomiky a vnějšího zpravodajství postupovat diferencovaně, U agentury, která pracovala na objektech vnitřní linie postupovat podle bodu a).

O způsobu zpracování archivních i živých materiálů určených k zaznamenání na mikrofilmě budete vyzkoušeni. O uložení dokumentačních a kompromitujících materiálů budete vyzkoušeni také.

I. náměstek MV ČSSR

 generální ing. Alojz LORENC, CSc.

49) Protokol s J. Vostárkem z 11. 4. 1990, sv. II, č. I. 201.

50) Protokol s J. Rambouskem z 26. 4. 1990, sv. III, č. I. 316.

51) Sdělení podkladů k obviněnému Ing. A. Lorencovi z 19. 10. 1990, čj. NZ-00113/90. VVS, T 8/91, sv. XII, č. I. 271.

52) Odborné stanovisko J. Rambouska a Z. Formánka z 9. 3. 1990, čj. OV-094/SE-90. VVS, 8 T/91, sv. I, č. I. 7 – 8. K ničení operativních svazků u 9. až 12. odboru II. správy SNB srov. BENDA, Patrik: *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství centrály Státní bezpečnosti v roce 1989*. Sešity ÚDV č. 7. Praha 2003 a slovenských útvarů StB ŽÁČEK, Pavel: *ŠtB na Slovensku za „normalizácie“*. Bratislava 2002, s. 76 – 77, 105 – 112.

Dokument č. 1.[...]⁵³⁾Š I F R A
MIMO POŘADÍVšem náčelníkům správ StB
v krajích a XII. S SNB[...]⁵⁴⁾Věc: Pokyn I. náměstka MV ČSSR

Stávající manuální způsob práce v archivech a při vedení svazkové agendy neodpovídá současným požadavkům uživatelů, v řadě případů jsou vedeny materiály, které ztratily státobezpečnostní hodnotu. Současně narůstají požadavky na skladovací prostory, které jsou zcela přeplněny. Naturální podoba písemností nevyhovuje zásadám konspirace a nelze je zabezpečit při situaci ohrožení a BPS.⁵⁵⁾

K odstranění těchto nedostatků nařizují:

- a/ Ve všech operativních archivech čs. kontrarozvědky realizovat jednotné vedení operativních fondů,
- fond TS - ve kterém budou vedeny vytríděné svazky KT,⁵⁶⁾ schůzkových bytů,⁵⁷⁾ kandidátů tajné spolupráce a důvěrníků,⁵⁸⁾
 - fond KR - ve kterém budou vedeny vytríděné svazky KR,⁵⁹⁾ spisy PO, NO,⁶⁰⁾
 - fond OB - ve kterém budou vedeny vytríděné objektové svazky,
 - fond T⁶¹⁾ - ponechat ve stávající podobě,
 - fond V - vyšetřovací spisy.
- b/ Vytrídění archivních materiálů provést podle následujících kritérií:
- fond TS [-] ponechat pouze seznam dokumentů, seznam osob, zprávu o získání, memorandum, závazek - slib, kompromitující materiály, poslední vyhodnocení a návrh na uložení,
 - fond KR [-] ponechat pouze seznam dokumentů, seznam osob, návrh na zavedení, vyhodnocení a závěrečnou zprávu,
 - fond OB [-] ponechat seznam dokumentů a osob, návrh na zavedení, roční vyhodnocení a závěrečnou zprávu,
 - fond T [-] ponechat ve stávající podobě, případně rozhodnout o jeho zničení jako celku,
 - fond V - vytrídít materiály operativního významu, pokud se ve svazku nacházejí. Ostatní materiály ponechat v naturální podobě,

53) Do záhlaví pokynu někdo rukou doplnil jako další adresáty vybrané centrální útvary FMV, resp. SNB: „II, III, IV, V, HS PS OSH“, tj. hlavní správu kontrarozvědky SNB, hlavní správu vojenské kontrarozvědky SNB, správu sledování SNB, správu ochrany stranických a státních činitelů SNB a hlavní správu Pohraniční stráže a ochrany státních hranic. Šifrant kpt. Ladislav Ledvina, který pokyn během své služby na oddělení utajovaného přenosu zpráv ústředního operačního střediska VOS FMV v objektu Wintrová odesílal, posléze do protokolu uvedl, že šifrovou zprávu adresoval pouze správám StB v krajích a XII. správě SNB v Bratislavě. „Pokud je mi předstřehn originál pokynu [č.] NZ-00671/89, kde je nad strojem napsanými adresáty uvedeno rukou 'II, III, IV, V a HSPSOSH', tak toto tam muselo být dopsané až poté, co já jsem pokyn odeslal. Pokud by to tam bylo již předtím, tak na takto rukou napsané poznámky bych nereaigoval bez podpisu osoby, která doplnění provedla... Adresátům napsaným rukou na pokynu mohl být pokyn doručen buď kurýrem nebo to mohlo zabezpečovat operační středisko...“ Protokol s L. Ledvinou z 1. 8. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 337.

54) Zde bylo rukou vepsáno: „Čj.: NZ-00671/89“. O přidělení tohoto čísla jednacího vypovídala sekretářka gen. A. Lorence npor. Hana Schreinerová: „Nevím přesně kdy... začátkem prosince... mezi 17.00 až 18.00 hod. již po pracovní době přišel do kanceláře sekretariátu gen. Lorence mjr. Munzar, v té době náčelník SEO FMV [od 15. 11. 1989 zástupce náčelníka VOS FMV]. Mjr. Munzar měl v ruce nějaký papír a řekl mi, že je třeba, aby papír podepsal gen. Lorenc a že papír půjde šifrou na všechny kraje... Já jsem se na papír jen zběžně podívala a zjistila jsem, že nemá číslo jednací, ačkoliv na papíru bylo, že se jedná o přísně tajný materiál. Proto jsem mjr. Munzarovi řekla, aby ten papír opatřil číslem jednací. On mi odpověděl, že nemá již u sebe sekretářku a proto jsem odešla... [na spisovnu], kde jsem si vzala číslo z protokolu 1. náměstka FMV... [které jsem] dala mjr. Munzarovi a přitom jsem mu řekla, že gen. Lorenc na pracovišti není... jedině náměstek Sedlák...“ Protokol s H. Schreinerovou z 11. 4. 1990, VVS T 8/91, sv. II, č. I. 181.

55) Účelovost celého pokynu podtrhuje i fakt, že směrnice pro činnost za branné pohotovosti státu (BPS) by měla být vydána v režimu „Přísně tajné 'M' (mobilizační)“. Srov. např. *Základní činnost útvarů federálního ministerstva vnitra, Sboru národní bezpečnosti a vojsk ministerstva vnitra pro dobu branné pohotovosti státu*. In: Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 13 z 25. 5. 1981.

56) Správně mělo být zřejmě „TS“, t. j. tajných spolupracovníků (rezidentů, agentů a držitelů propůjčeného bytu). Stejný překlep se překvapivě objevil i v druhém pokynu z 8. 12. 1989. Srov. dokument č. 3.

57) Terminologicky správně by mělo být držitelů propůjčeného a konspiračního bytu, případně stykových místností.

58) Ke kandidátům tajné spolupráce a důvěrníkům byly vedeny spisy, nikoliv svazky.

59) Mezi svazky kontrarozvědného rozpracování patřily objektové, signální, osobní, pátrací a kontrolní svazky.

60) Po poledni 6. 12. 1989 již náčelník II. správy SNB plk. K. Vykypěl nařídil náčelníkům správ StB v krajích i XII. správy SNB skartovat i veškeré spisy evidovaných (nepřátelských) osob, včetně spisů archivovaných a evidence vedené dle NMV č. 21/1978. ŽÁČEK, Pavel: *ŠtB na Slovensku za „normalizácie“*, s. 75 - 76.

61) Taktický fond.

- fond Z - přehodnotit dobu úlože podle předpisu A-oper-II-1.⁶²⁾ Zbývající materiály zpracovat na mikrofiše,
 - fond H⁶³⁾ - vytrídít a ponechat materiály, které z historických hledisek dokumentují činnost kontrarozvědky,
 - archivní materiály k osobám starším 70 let bez přefilmování zničit.⁶⁴⁾
- c/ Náčelníci správ StB a náčelník XII. S SNB zajistí provedení:
- vytrídění archivních materiálů z fondu TS, KR a OB s cílem podstatně redukovat objem archiválií,
 - podle harmonogramu SEO VOS FMV převezou takto redukované fondy na toto pracoviště, kde bude provedeno jejich nafilmování a převedení na mikrofiše.⁶⁵⁾ Po provedené kontrole budou písemnosti zničeny,
 - ke splnění tohoto úkolu vyčlení přiměřený počet příslušníků a dále pro převoz materiálů a obsluhu reprografické linky.

Vytrídění živých svazků:⁶⁶⁾

- a/ svazky TS - ponechat pouze seznam dokumentů, seznam osob, zprávu o získání, aktualizované memorandum, závazek, kompromitující materiály, závažnou dokumentaci. Zbytek neprodleně skartovat,
- b/ signální, osobní, pátrací - dle povahy, objektové svazky. Buď přes SEO skartovat nebo ponechat: seznam osob, seznam dokumentů, návrh na zavedení, vyhodnocení, závažné dokumenty, kompromitující materiály, zbytek skartovat. Při skartaci tajných a PT materiálů postupovat podle směrnic,⁶⁷⁾
- c/ okamžitě skartovat všechny záchyty z Přestavby, Nákupu, záznamy z Diagramů vrátit neprodleně VI. správě SNB /6. odborům/.⁶⁸⁾

Po linii ochrany ekonomiky a vnějšího zpravodajství postupovat diferencovaně. U agentury, která pracovala na objektech vnitřní linie, postupovat podle bodu a).⁶⁹⁾

O způsobu zpracování archivních i živých materiálů určených k zaznamenání na mikrofiše budete vyrozuměni. O uložení dokumentačních a kompromitujících materiálů budete vyrozuměni také.

Je potřebné postupovat tak, aby na útvech nezůstaly materiály, jež by měly vzhledem k současnému politickému uspořádání kompromitující charakter.

Vytríděné materiály je potřebné urychleně zničit za dodržení přísných bezpečnostních opatření v papírnách apod.

I. náměstek MV ČSSR

[...] ⁷⁰⁾

[...] ⁷¹⁾

genpor. ing. Alojz LORENC, CSc.

62) Pravděpodobně je míněn bod c/ 8, odst. 5, čl. 10 *Směrnice pro evidenci, statistiku a administrativu při kontrarozvědné činnosti* (A-oper-II-1). In: Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 4/1978.

63) Historický fond.

64) Vyřazování písemností státobezpečnostní povahy upravoval čl. 31 směrnice A-oper-II-1 (viz pozn. 62), podle něhož bylo možno vyřadit a vytrídít svazky TS a kontrarozvědného rozpracování a osobní spisy po dosažení 70. let osoby nebo při jejím úmrtí v případě, že kontrarozvědný útvar nevyznačil lhůtu jejich úschovy.

65) O převádění operativních svazků určených k archivaci na mikrofiše vypověděl náčelník statisticko-evidenčního odboru VOS FMV (od 15. 11. 1989) mjr. JUDr. Josef Rambousek následující: „Pokud jde o fišování materiálů, tak toto se běžně provádělo v době, kdy byl svazek ukončen a předán do operativního archivu. Fišování prováděli pracovníci SEO. Po převedení materiálu na mikrofiše se svazek skartoval. V protokolu SEO se takto nafišovaný svazek zaznamená pod archivním číslem. Nemělo by se tedy stát, že by se svazek, který byl převeden na mikrofiše, vykazoval jako zničený, to by mohlo být uděláno pouze úmyslně. Převádění materiálů na mikrofiše není řešeno, pokud vím žádným předpisem, přičemž se převod na mikrofiše prováděl již řadu let.“ Protokol s J. Rambousekem 12. 7. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 322.

66) Podle odborného vyjádření Kriminálního ústavu VB byl za nadpisem zakryt text - „po linii vnitřního zpravodajství“; případně změny na titulní straně pokynu nešlo identifikovat, neboť narozdíl od dvou stran zbývajících byla k posouzení předána v kopii. Odborné vyjádření 4. oddělení KÚ VB z 9. 8. 1990, pplk. JUDr. P. Blažek. VVS, T 8/91, sv. XII, č. I. 254 - 255.

67) NMV ČSSR č. 5 *Směrnice o vyřazování písemností v ministerstvech vnitra* (MV-adm-I-5) z 29. 1. 1974.

68) Bývalý náčelník II. správy SNB plk. K. Vykypěl byl dotazován i na skartace operativních písemností v gesci správy zpravodajské techniky SNB (VI. správa SNB): „Zajištění tohoto úkolu, resp. realizace nemohla proběhnout jinak, než podle předpisu A-oper-VI-1. Pokud jde o jednotlivé termíny, tak Přestavba je krycí název pro kontrolu telefonických rozhovorů, Nákup je krycí název pro zájmovou prověrku korespondence a Diagram je krycí název pro odposlech. Záchyty jsou vlastně hlášenky, které operativním součastem zasílá šestá správa, na krajích šesté odbory. Záchyty jsou většinou přísně tajné a nedají se použít samy o sobě do příslušných spisů. Operativní pracovník musí z těchto hlášenek pořídit agenturní záznam a až tento se zakládá do spisu. Hlášenky, pokud jde o Přestavbu a Nákup se podle směrnice skartují na příslušné operativní součásti, přičemž pokud jde o hlášenky z Diagramů, tyto se vracejí šesté správě. Vracejí se proto, neboť v této oblasti je zahájena přísnější kontrola.“ Protokol s K. Vykypělem z 20. 4. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 252.

69) Podle analýzy Kriminálního ústavu VB věta původně zněla: „U agentury, která pracovala na objektech vnitřní linie, zvláště v politických stranách, postupovat podle bodu a/.“ Viz pozn. 66.

70) Vlastnoruční podpis: „Sedlák“.

71) Na titulní straně je navíc příjmové razítko z oddělení utajovaného přenosu zpráv ústředního operačního střediska, z něhož vyplývá, že pokyn I. náměstka MV ČSSR bylo přijat k zašifrování pod pořadovým číslem 11397 v 19.00 (přeškrtnuto nesprávně: 07.00) hodin 1. 12. 1989.

Dokument č. 2.

Všem náčelníkům správ StB
v krajích, II. a XII. S-SNB
 V Praze dne 8. 12. 1989

[...] ⁷²⁾
 [...] ⁷³⁾
 MIMO POŘADÍ
 PŘÍSNĚ TAJNÉ! ⁷⁴⁾
 PÍLNĚ ⁷⁵⁾

Věc: Pokyn I. náměstka MV ČSSR

V souvislosti s nedostatky při stávajícím manuálním způsobu práce v archivech, při vedení svazkové agendy a pokynem k jejich odstranění zaslaným pod č. j. NZ-00671/89 vydávám nový pokyn. ⁷⁶⁾

Zároveň nařizují skartaci pokynu č. j. NZ-00671/89. ⁷⁷⁾

I. náměstek MV ČSSR

[...] ⁷⁸⁾

genpor. ing. Alojz LORENC, CSc.

[...] ⁷⁹⁾

Dokument č. 3.

Všem náčelníkům správ StB
v krajích a XII. S-SNB ⁸¹⁾

[...] ⁸⁰⁾
 [...] ⁸²⁾
 MIMO POŘADÍ
 PŘÍSNĚ TAJNÉ! ⁸³⁾
 PÍLNĚ ⁸⁴⁾

Věc: Pokyn I. náměstka MV ČSSR

Stávající manuální způsob práce v archivech a při vedení svazkové agendy neodpovídá současným požadavkům uživatelů, v řadě případů jsou vedeny materiály, které ztratily státobezpečnostní hodnotu. Současně narůstají požadavky na skladovací prostory, které jsou zcela přeplněny. Naturální podoba písemností nevyhovuje zásadám konspirace a nelze je zabezpečit při situaci ohrožení a BPS.

K odstranění těchto nedostatků nařizují:

- a/ Ve všech operativních archivech čs. kontrarozvědky realizovat jednotné vedení operativních fondů,
- fond TS - ve kterém budou vedeny vyříděné svazky KT, schůzkových bytů, kandidátů tajné spolupráce a důvěrníků,
 - fond KR - ve kterém budou vedeny vyříděné svazky KR, spisy PO, NO,
 - fond OB - ve kterém budou vedeny vyříděné objektové svazky,

72) Z příjmového razítka šifrového pracoviště VII. správy SNB, které sídlilo společně s II. správou SNB v objektu Thákurova, vyplývá, že pokyn byl pod pořadovým číslem 5994 přijat k odeslání ve 12.25 hod. a odeslán v 13.50 hod. dne 8. 12. 1989. Nad razítkem je pokyn psaný rukou genmjr. Ing. Josefa Červáška: „Ponechat“. Náčelník III. správy SNB zřejmě dokonce i napsal vyřazovací znak: „S-1992“.

73) Rukou doplněno: „č.j.: CB-00133/01-89“.

74) Razítko.

75) Razítko.

76) Viz dokument č. 3.

77) Viz dokument č. 1.

78) Vlastnoruční podpis „gen. Lorenc“.

79) Pokyn byl dle příjmového razítka III. správy SNB evidován 8. 12. 1989 pod čj. 0037/01-89. Poznámka nečitelně podepsané skartační komise vpravo od razítka prozrazuje, že vnitřní pokyn náčelníka hlavní správy vojenské kontrarozvědky byl zničen spolu s pokynem I. náměstka MV ČSSR z 1. 12. 1989: „Dne 11. 12. 1989 komis. zničen čj. 0036/01-89 (včetně čj. NZ-00671/89) o 6 listech.“

80) Z příjmového razítka šifrového pracoviště VII. správy SNB Thákurova je zřejmé, že pokyn byl přijat pod pořadovým číslem 5995 a odeslán zároveň s předchozím „pokynem“. Nad razítkem je opět požadavek gen. J. Červáška: „Ponechat“. Administrativně na III. S-SNB z pokynu čj. CB-00134/01-89 vznikla příloha čís. 1 k čj. 0037/01-89.

81) Poněkud překvapivě nebyli v „novém“ pokynu opraveni adresáti, případně alespoň uvedena II. správa SNB, tak jak tomu bylo ve specifickém průvodním dopisu, editovaném jako dokument č. 2.

82) Rukou doplněno: „č.j. CB-00134/01-89“. Zástupce náčelníka II. správy SNB pplk. Ing. M. Chovanec k oběma pokynům uvedl: „Čísla jednacích na obou pokynech jsou z protokolu náčelníka býv. II. správy SNB plk. Vykypěla. Nezdá se mi však, že by materiály byly psány v jeho sekretariátu, neboť sekretářka měla podle mého názoru kvalitnější psací stroj než [byl] ten, kterým byly napsány oba materiály. Mohlo to být zpracováno i u mne na sekretariátu, nebo na některém z odborů. Já si na to skutečně nevzpomínám. S jistotou však mohu uvést, že ani jeden z uvedených pokynů jsem náměstku Lorencovi k podpisu nepředkládal...“ Protokol s M. Chovancem z 11. 7. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 305.

83) Razítko.

84) Razítko.

- fond T - ponechat ve stávající podobě,
 - fond V - vyšetřovací spisy.
- b/ Vytřídění archivních materiálů provést podle následujících kritérií:
- fond TS ponechat pouze seznam dokumentů, seznam osob, zprávu o získání, memorandum, závazek - slib, kompromitující materiály, poslední vyhodnocení a návrh na uložení,
 - fond KR ponechat pouze seznam dokumentů, seznam osob, návrh na zavedení, vyhodnocení a závěrečnou zprávu,
 - fond OB ponechat seznam dokumentů a osob, návrh na zavedení, roční vyhodnocení a závěrečnou zprávu,
 - fond T ponechat ve stávající podobě, případně rozhodnout o jeho zničení jako celku.
 - fond V - vytřídít materiály operativního významu pokud se ve svazku nacházejí. Ostatní materiály ponechat v naturální podobě.
 - fond Z - přehodnotit dobu úlože podle předpisu A-oper. II-1 [A-oper-II-1]. Zbývající materiály zpracovat na mikrofiše.
 - fond H - vytřídít a ponechat materiály, které z historických hledisek dokumentují činnost kontrarozvědky,
 - archivní materiály k osobám starším 70 let bez přefilmování zničit.
- c/ Náčelníci správ StB a náčelník XII. S SNB zajistí provedení:
- vytřídění archivních materiálů z fondu TS, KR a OB s cílem podstatně redukovat objem archiválií,
 - podle harmonogramu SEO VOS FMV převezou takto redukované fondy na toto pracoviště, kde bude provedeno jejich nafilmování a převedení na mikrofiše. Po provedené kontrole budou písemnosti zničeny,
 - ke splnění tohoto úkolu vyčlení přiměřený počet příslušníků a dále pro převoz materiálů a obsluhu reprografické linky.

Vytřídění živých svazků:

- a/ svazky TS - ponechat pouze seznam dokumentů, seznam osob, zprávu o získání, aktualizované memorandum, závazek, kompromitující materiály, závažnou dokumentaci. Zbytek neprodleně skartovat.
- b/ Signální, osobní, pátrací - dle povahy, objektové svazky. Buď přes SEP [SEO] skartovat, nebo ponechat: seznam osob, seznam dokumentů, návrh na zavedení, vyhodnocení, závažné dokumenty, kompromitující materiály, zbytek skartovat. Při skartaci tajných a PT materiálů postupovat podle směrnic,
- c/ Okamžitě skartovat všechny záchyty z Přestavby, Nákupu, záznamy z Diagramů vrátit neprodleně VI. správě SNB (6. odborům).

Po linii ochrany ekonomiky a vnějšího zpravodajství postupovat diferencovaně. U agentury, která pracovala na objektech vnitřní linie postupovat podle bodu a).

O způsobu zpracování archivních i živých materiálů určených k zaznamenání na mikrofiše budete vyrozuměni. O uložení dokumentačních a kompromitujících materiálů budete vyrozuměni také.

I. náměstek MV ČSSR

[...] 85)

genpor. ing. Alojz LORENC, CSc.

Dokument č. 4.

t900300 mvf 2 - 32 mimo poradi 1500 081289⁸⁶⁾
cj: nz - 1331/89⁸⁷⁾

85) Vlastnoruční podpis: „gen. Lorenc“.

86) Šifrant kpt. L. Ledvína identifikoval, že dálnopisný pokyn odesílalo jeho pracoviště utajovaného přenosu ÚOS VOS FMV, což „poznal podle volacího znaku 900300 mvf v záhlaví pokynu. Pracovník u dálnopisu obdržel tento pokyn k odeslání v 15.00 hodin, jak je uvedeno v prvním řádku textu, vedle něhož je i den a to 8. 12. 1989. Tento pokyn byl odeslán postupně všem adresátům uvedeným v rozdělovníku s tím, že čas doručení, který je na tomto pokynu 17.33 hodin, je u každého adresáta jiný, podle toho jak pokyn postupně přijímají...“ Protokol s L. Ledvínou z 1. 8. 1990, VVS, T 8/91, sv. III, č. I. 337.

87) Samotný Lorenc k autorství uvedl: „Třetí pokyn, tj. pokyn k zastavení skartací jsem zpracoval vlastnoručně, perem jsem jej napsal na papír a dal jej zřejmě některé sekretářce k vyřízení. Mohl jsem to dát též některému z pracovníků vnitřní a organizační správy přímo. Mám dojem, že pokyn k zákazu byl odeslán obyčejným dálnopisem a nikoliv šifrou... Ano tento pokyn byl odeslán obyčejným dálnopisem.“ Protokol s A. Lorencem z 18. 7. 1990, VVS, T 8/91, sv. II, č. I. 55.

vsem nacelnikum

1. sprava snb ⁸⁸⁾	sprava vojsk mv
2. sprava snb	vysoka skola snb
3. sprava snb	
4. sprava snb	sprava snb hl. m. prahy a sck
5. sprava snb	
6. sprava snb	ks snb c. budejovice
12. sprava snb	ks snb plzen
13. sprava snb ⁸⁹⁾	ks snb usti n. l.
sprava vysetrovani stb	ks snb hradec kralove
federalni sprava vb	ks snb brno
sprava pasu a viz snb	ks snb ostrava
sprava spojeni snb ⁹⁰⁾	
letecka sprava snb	sprava snb hl. m. Bratislavy a zsk
sprava vyvoje automatizace snb	
sprava stavebne ubytovaci sluzby snb	ks snb b. bystrica ks snb kosice
sprava telovychovy a vrcholoveho sportu snb	stavebni vyroba fmv - statni podnik
ps utvar 9600 ⁹¹⁾	ustredni nemocnice snb a vojsk mv

věc: zastaveni vytridovani a niceni vseh pisemnosti

s okamzitou platnosti zakazuji vytridovani a niceni vseh pisemnosti vzniklych v oboru pusobnosti federalniho ministerstva vnitra. niceni pisemnosti by mohlo byt zneuzito proti fmv. uvedeny zakaz plati do odvolani.

1. namestek mv cssr
genpor. ing. alojz l o r e n c, csc. skkk

900313 mvf t r 2-32 0812 1733 krejcarcova skdik⁹²⁾

RESUME**„They Can Come, We Are Done“***The So-Called Lorenc Shredding of December 1989 in Documents*

Already a week after the epochal student demonstration of November 17th, 1989, the State Security (ŠtB) has commenced its preparations for the eventuality of discarding the evidence of its previous activity. The command of the political police, headed by the Federal Interior Minister, Gen. František Kíncl and his Deputy Secretary Gen. Alojz Lorenc, had originally presumed to examine the records, prepare microfiche copies and consequently „hide“ these at an unknown location. However, the swift course of the events had rendered this plan unusable. After the physical collapse of the Minister of Interior, the last great action of the ŠtB had been carried out under Gen. Lorenc's supervision. The first order on the so-called re-evaluation and selection of both archived and „living“ records, issued on the evening of Friday, December 1st, was signed by another Deputy Secretary, Col. Otto Sedlák. The command of the Interior Ministry was able to utilize the momentary situation, when the new federal government and the new Interior Minister had not yet been installed (December, 4th). Not until December 7th, 1989, have the mass shredding of the ŠtB operative documents come to notice of the media, the Civic Forum and the new Minister František Pinc.

Only on Friday, December 8th, 1989, was General Lorenc, meanwhile attempting a last minute wipe-out of the evidence by issuing of a new, actualized warrant, forced to halt the shredding of the records. By that time, however, the ŠtB had been able not only to discard thousands of operative files statewide, „living“ at the day of the shredding, but also liquidate selected archivalia, stored in the statistical-evidential departments of the Regional Directorates of the ŠtB in Brno, Ústí nad Labem, Hradec Králové and Bratislava.

88) Krycí název hlavní správy rozvědky SNB.

89) Krycí název zvláštní správy SNB.

90) Správa spojení SNB byla zaškrtnuta jako příjemce dálkopisu.

91) Krycí název hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic.

92) Potvrzení příjemce o přijetí dálkopisu ze 17.33 hod. 8. 12. 1989 a ukončení přenosu.